

הכרת העצמאות, מאי 1948. בדנוריון התחרט על הנקת המונופול לרם האורתודוקסי צילום ארכיון-הרם בין לטימ

נגד כיוון התנועה

המגמה להחלפת הממלכתיות בעקרונות דתיים אורתודוקסיים עומדת בסתירה לעקרונות היסוד של הציונות - ומלמדת על אופיה של הממשלה הנוכחית

המקורית, אך עדיין הורחבה את סמכויות בתי הדין הרבניים. הצעה זו הגיעה לוועדת השרים לחקיקה, חכמה לרוב גדול. אני התמתי בהתנגדותי גם לנוסח המתוקן, הצבעתי נגד, אך גותרתי במיעוט. אלא שבניתיים פרצה בסיעת העבודה התנגדות התרומה, נמשכה התעמולה נגדי כמי שפועל להרחבת סמכויות בתי הדין הרבניים. אולם מה שירד מהפרק באותם ימים שב ועלה מחדש (אומנם בנוסח שונה) כעבור קרוב ל-20 שנה, בממשלה הנוכחית, שבה שולטים החרדים הדתיים ביד רמה, ואילו הקול הליברלי נמוג לחלוטין.

אציין שהייתי מוכן לפשרה עם החרדים, אך בכיוון שונה לחלוטין. שיפוט בהסכמה לפי הדין הדתי שיקבל גושפנקא ממלכתית יכול בעיניי לבוא בחשבון, רק בתנאי שהרכב השופטים יושבת על בסיס שוויוני, כך שייכללו בו גם נשים הבקאות בוין זה. אבל לפשרה כזו אין ולא היה שום סיכוי. כיום הגענו, לאחר מאבקים, לכך שישנן טוענות רבניות, אולם השופטים בבתי הדין הרבניים נבחרים על סהרת המין הגברי. באורח פדרוסקלי, דווקא על פי הדין המוסלמי ניתן למנות נשים לשופטות, ובאפריל-2017, בימים שבהם כיהנה השרה איילת שקר כיו"ר הוועדה לבחירת קארים (יינים לבתי הדין המוסלמיים), אכן נבחרה עו"ד הנא ח'טיב למשרת קארי בבית הדין השרעי (המוסלמי).

ניתן עוד להצביע על כך שהחקיקה ברבר, הרחבת סמכותם של בתי הדין הרבניים, נושא השוני במחלוקת כה עזה, עברה בכנסת בעיצומם של ימי המלחמה הקשה שאנו נתונים בה. עוברת זו מלמדת לא מעט על אופיה של הממשלה הנוכחית, ועל כך שהיבטים שהיא משמיעה על האחרות הדרושה לנו בימים אלה ייקים מתוכן. ❖

tguvot@maariv.co.il

הדבר לא מנע כמובן מבתי הדין הרבניים לחתור להרחבת סמכותם, כאשר הדרך לעשות זאת הייתה באמצעות הסכמת הצדדים שהדיינים ישמשו בוודים. בג"ץ פסל את הסידור הזה. מובן שצדדים החפצים בבוררות לפי הדין הדתי חופשיים כיום, כפי שהיו חופשיים בעבר, לפנות לרב או לרבנית ולבקש שימשו בוודים. בוודות כזו נעשית במסגרת דין הבוררות הכללי (ולא במסגרת בתי הדין הרבניים). היא כנראה לפיקוח של בתי המשפט האזרחיים, פיקוח שנעדי להבטיח שיקימו כללי הגינות מינימליים בהליך כזה.

דיבורים ריקים

המפלגות החרדיות התומכות בבתי הדין הרבניים חתרו להרחיב את תחומי שיפוטם. עסקתי בנושא מיר לאחר כניסתי לתפקיד שר המשפטים בשנת 2007. בהסכם הקואליציוני עם מפלגת ש"ס נקבע שהממשלה תגיש הצעת חוק שתסמך את בתי הדין הרבניים לרוח בהסכמת הצדדים בנושאים אזרחיים. על סמך הנראה זו הייתה במשרד המשפטים, בתקופת כהונתו של השר חיים רמון, הצעת חוק המעניקה סמכות שיפוט כזו לבתי הדין הרבניים.

העניין גרם לי אי-נוחות רבה, שכן סירבתי להסכים לכך אבל חששתי מזעזעים בקואליציה. למרות זאת התמתי בעמדה שאין מקום לחקיקה זו. הדיבר גרם לכך שהנושא נפתח מחדש והושגה פשרה בין השר יצחק הרצוג ממפלגת העבודה לבין הרב הראשי שלמה עמאר. הפשרה הייתה אולי נוחה יותר מההצעה

האור מ"נדר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת", ושכוחו הגענו לארץ. מגילת העצמאות איננה מכירה כלל את המילה "אלוהים". במקום זאת מופיע לפני התימה על המסמך הביטוי "מתוך ביטחון בצור ישראל הננו תומכים... על הכרה זו". אפשר להתווכח על משמעות המילה "צור" או "אלוהים", ברור שאין זו הדרך הרגילה להתייחס לאלוהי ישראל, שבמתכוון לא נוכר במגילת העצמאות.

למרות זאת, קיבל דוד בן-גוריון את דרישת שותפיו הדתיים לקואליציה, והעביר את החוק שהעניק לזרם האורתודוקסי ביהדות מנופול על נישואים וגירושים של יהודים בישראל (לאחר פרישתו התחרט בן-גוריון על הצעד הזה). הוא עשה זאת לאחר ששר הדתות הראשון, הרב יהודה לייב מימון, הבטיח לו שבתי הדין הרבניים ינהגו בגמישות ויתאימו את הדין הדתי לצרכים המודרניים. אבל כצפוי אירע בדיוק ההפך, שכן מתן סמכות וכוח שלטוני לגופים דתיים מוביל כרגיל להחמרה ולקיצוניות בדרישות דתיות. מובן גם שהמנופול הדתי הזה מנוגד להבטחה במגילת העצמאות שלפיה תקיים המדינה "שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין".

לציבור החילוני ולציבור המשתייך לרומים אחרים ביהדות, דוגמת הרפורמים, יש קושי גדול עם בתי דין אלה, שהשופטים בהם הינם גברים בלבד, והם דנים לפי מערכת דינים דתית המפלה את הנשים לרעה. זאת, שעה שהעיקרון ברבר שוויון זכויות לנשים היה אכן יסוד של הציונות מיום היווסדה.

אחרונה קיבלה הכנסת את חוק שיפוט בתי דין דתיים (בוררות), שבמסגרתו הורחב שיפוט בתי הדין הרבניים (וגם בתי הדין המוסלמיים) באופן המאפשר להם לרוח בהסכמת הצדדים בשורה של נושאים שכיום אינם בגדר סמכותם. החוק הוא צעד נוסף לעבר הפיכתה של מדינת ישראל למדינה דתית, שבה שלטת הדת היהודית בהתאם לזרם האורתודוקסי.

לנושא הזה יש היבט ביטחוני, שכן הנושא הדתי גולש למאבק הערבי-ישראלי, גלישה הפובעת בביטחון ישראל. זה איננו מקרה שתנועות דוגמת חמאס והיובאללה מרבות להדגיש את ההיבט הדתי של הסכסוך. כך עושים גם שליט טורקיה רג'פ טאיפ ארדואן, וכך עושים גם האיראנים. על היבט זה של המגמה הדתית בישראל וסכנתה לא ארחיב את הדיבור בהקשר הנוכחי. במקום זאת אתייחס לכמה נקודות אחרות הקשורות לדת ומדינה.

המגמה להחלפת הממלכתיות בעקרונות דתיים אורתודוקסיים עומדת בסתירה לעקרונות היסוד של הציונות, שהיא תנועה חילונית, הרוגלת בשוויון זכויות לנשים ובתפיש מכפייה דתית. הציונות קשורה למסורת ולתרבות היהודית, אך גם הרצל וגם ז'בוטינסקי דחו בשתי ידיים את מעורבות הדת בשלטון. ז'בוטינסקי היה חריף במיוחד. הוא דיבר על כך ש"בחי היהודים המחויקים בנושונת עדיין נשתמרו הרבה מנהגים פראיים של מזרחיות אמיתית - שגאה לחקיקה חופשית, תתערבות הדת בחיים, אישה בפאה נוכרית שגבר זר אינו מושיט לה את ידו".

העמדה החילונית של הציונות בולטת בהכרות העצמאות, המרברת על הקשר ההיסטורי בין העם היהודי לארץ ישראל, ש"בה עוצבה דמותו הרוחנית... בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכללי-אנושיים". לא מדובר על כך שאלוהים הבטיח לנו את הארץ או את כל

גם הרצל וגם ז'בוטינסקי דחו בשתי ידיים את מעורבות הדת בשלטון. ז'בוטינסקי היה חריף במיוחד. הוא דיבר על כך ש"בחי היהודים המחזיקים בנושונת עדיין נשתמרו הרבה מנהגים פראיים"